

Ενεργειακό Κέντρο Αστακού

Είναι θέμα εθνικής εμβέλειας, που αξίζει να προβληματίσει την κοινότητα των μηχανικών.

Χρήσιμες είναι, λοιπόν, ορισμένες επισημάνσεις και παρατηρήσεις, όπως προκύπτουν από σταχυολόγηση δημοσιευμάτων, δηλώσεις μελών της κυβέρνησης και κυρίως από στοιχεία της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ενεργειακού Κέντρου (ΜΠΕ). Δίνεται, ακολούθως, τροφή για σκέψη προς κάθε ενδιαφερόμενο, αλλά και για την Επιτροπή Ενέργειας ή/και Περιβάλλοντος του ΤΕΕ.

1. Με εγκατεστημένη ισχύ 1,1 GWe, δηλ. χιλίων εκατόν μεγαβάτ, ο Θερμοηλεκτρικός Σταθμός Αστακού θα παρέχει ετησίως 8,8 TWh (8.800 γιγαβατώρες). Αντιπροσωπεύει σχεδόν το 8% της συνολικής εγκατεστημένης ισχύος και το 13% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας ετησίως. Αυτές οι ποσότητες δεν έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα υπόψη σε κάποιον επίσημο ενεργειακό προγραμματισμό, όπως ο Εθνικός Μακροχρόνιος Ενεργειακός

Σχεδιασμός, που κατατίθεται κάθε χρόνο στο ελληνικό κοινοβούλιο, ή σε μελλοντικά σχέδια της ΔΕΗ. Προέκυψαν πρόσφατα από ανακοινώσεις της κυβέρνησης σε σχέση με τη συμφωνία με το Κατάρ.

2. Υγραέριο (LPG, Liquid Petroleum Gas) θα είναι το καύσιμο του ΘΗΣΙ, 1GW σε ετήσια ποσότητα 960.000 τόνων, εισαγόμενο και μεταφερόμενο με κρουαγονικά δεξαμενόπλοια από το Κατάρ, όπου και παράγεται. Η τρέχουσα ελληνική κατανάλωση υγραερίου είναι λίγο μικρότερη. Ως γνωστόν παράγεται με προστιθέμενη αξία στα ελληνικά διυλιστήρια και βρίσκει ευρεία πρωτογενή χρήση στον αστικό, επαγγελματικό τομέα και στη βιομηχανία. Έτσι ξαφνικά, λοιπόν, και χωρίς σχεδιασμό, το εισαγόμενο υγραέριο συμπρωταγωνιστεί στο ελληνικό ενεργειακό μείγμα της χώρας, αφού η ποσότητά του υπερδιπλασιάζεται. Ταυτόχρονα, έχουμε την εκπληκτική επίδοση να διαθέτει η Ελλάδα την πρώτη παγκοσμίως θερμοηλεκτρική μονάδα αυτού του μεγέ-

θους με υγραέριο, το οποίο κατά γενικό κανόνα δεν είναι πρόσφορο για ηλεκτροπαραγωγή μεγάλης κλίμακας.

3. Απρόσμενη είναι, επίσης, η προβλεπόμενη εισαγωγή Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ, liquified natural gas) σε ποσότητα 6,5 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων ετησίως, με αποτέλεσμα οι συνολικές ποσότητες αερίου να υπερδιπλασιάζονται, ενώ δεν έχει γνωστοποιηθεί η στάση της ΔΕΠΑ στο θέμα ως κατεξοχήν αρμόδιου φορέα αερίου. Η αποθήκευση του ΥΦΑ στον Αστακό θα γίνει σε δύο δεξαμενές των 125.000 τόνων, δηλαδή σε διπλάσια ποσότητα από αυτήν στη Ρεβυθούσα. Το χρειάζεται αυτό ο τόπος;

4. Με τα παραπάνω διαμορφώνεται μια νέα πραγματικότητα ενεργειακής οικονομίας ως συνέπεια ανεξήγητων υπουργικών αποφάσεων. Μπροστά σ' αυτή την αυθαιρεσία οι αρμόδιοι ενεργειακοί φορείς, λ.χ. ΣΕΕΣ, ΔΕΗ, ΔΕΦΑ, ΔΕΣΦΑ, ΡΑΕ, ΔΕΣΜΗΕ, δεν γνωστοποιούν κάποιες απόψεις, ενώ διογκώνεται «εν μια νυκτί» η ηλεκτροπαρα-

του **ΔΗΜΗΤΡΗ Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΑ***

* Καθηγητής Dr.-Ing., Μηχανολόγος - Αεροναυπηγός, τ. καθηγ. Πολυτεχνικής Σχολής Πανεπιστημίου Πατρών, μέλος Επιτροπής Επιστημονικών Εκδόσεων του ΤΕΕ, e-mail: paranikas@mech.upatras.gr, dgrap@otenet.gr

Google Earth

γωγή της χώρας, εισάγεται μια τεράστια ποσότητα υγραερίου και υπερδιπλασιάζονται οι εισαγωγές φυσικού αερίου.

5. Παράλληλα, αναφύονται εύλογες ανησυχίες για το μέλλον της ελληνικής ηλεκτροπαραγωγής από τον εγκώριο λιγνίτη, όταν η Επιτροπή Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ψηφίζει το κλείσιμο τουλάχιστον τεσσάρων εργοστασίων της ΔΕΗ στη Δυτική Μακεδονία μέχρι το 2020. Προφανώς παραμένει μετέωρη η πανταχόθεν εκφρασμένη πρόθεση για τον ενεργειακό εκσυγχρονισμό των λιγνιτικών μονάδων και για την αντιρροπτική βελτιστοποίηση με κατακράτηση του διοξειδίου του άνθρακα και των άλλων ρύπων με αποδοτικές τεχνολογίες, οι οποίες κατά γενική προσμονή αναμένεται να είναι αποτελεσματικές, οικονομικές και έτοιμες για ασφαλή εφαρμογή, επίσης, στον ορίζοντα του 2020.

6. Εκπλήττει, επίσης, ο ισχυρισμός υπουργικών ανακοινώσεων και σχετικής ολιγόγραμμης αναφοράς της ΜΠΕ, ότι στο ΘΗΣ1, IGW -άγνωστο πώς- θα συλλέγουν, θα υδροποιούν και θα διοχετεύουν το διοξείδιο του άνθρακα σε θερμοκήπια, στα οποία θα καλλιεργούν φύκια για να παράγουν βιοέλαια. Εάν, τελικώς, αυτή η οιονεί πράσινη πρόθεση δεν αποδειχθεί φενάκη, τότε οι σχετικές εκτάσεις, εγκαταστάσεις, ο εξοπλισμός και οι ποσότητες αναμένεται να είναι υπερμεγέθεις, δεδομένης της τεράστιας εκπομπής των 3,9 δισεκατομμυρίων τόνων διοξειδίου του άνθρακα από τα καυσάεiria του υγραερίου της ηλεκτροπαραγωγής, η οποία αντιστοιχεί σχεδόν στο 3% του συνολικού ελληνικού CO₂. Σ' αυτόν τον τομέα, ως γνωστόν, η έρευνα καλπάζει, αλλά κάποια εφαρμόσιμα αποτελέσματα σε επαρκώς οικονομική και ασφαλή βάση δεν είναι ακόμη ορατά. Ορισμένες μικρότερες μονάδες λειτουργούν ικανοποιητικά, ό-

πως, εξάλλου, συμβαίνει και με εργαστηριακές και πιλοτικές τεχνολογίες σύλληψης του διοξειδίου του άνθρακα.

7. Τελικώς, να επισημανθεί πως η ίδια η ΜΠΕ του Ενεργειακού Κέντρου και του ΘΗΣ1, IGW διαπιστώνει ότι από τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα κατά τη λειτουργία των νέων εγκαταστάσεων και λόγω των τοπικών συνθηκών θα υπάρχουν αδιάκοπες αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο, στο έδαφος, στα επιφανειακά νερά, στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον, στο θαλάσσιο περιβάλλον, στο ακουστικό περιβάλλον και στη βιομηχανική ασφάλεια. Σημειώνει, επίσης, ότι δεν απαιτείται η λήψη ειδικών μέτρων, πέραν αυτών που προβλέπονται από τη νομοθεσία σχετικά με τον έλεγχο των αέριων ρύπων.

το Ενεργειακό Κέντρο Αστακού είναι σχέδιο μεγάλης κλίμακας, με σοβαρές οικονομοτεχνικές ασάφειες και ανεπάρκειες, ώστε να μπορεί να αποβεί μονοσήμαντα επωφελές για το κοινωνικό σύνολο και την εθνική οικονομία.

Το να εναποτίθεται, όμως, η ασφάλεια εργαζομένων και κατοίκων, καθώς και η προστασία περιβάλλοντος, μόνο στην τήρηση της κείμενης νομοθεσίας, δεδομένης της χαλαρότητας, με την οποία αυτή εφαρμόζεται από μείζονες ρυπαντές και εποπτεύουσες υπηρεσίες και αρχές, χωρίς τη λήψη προληπτικών μέτρων, σίγουρα δεν είναι κοινωνικά ο πλέον υπεύθυνος τρόπος να εξασφαλιστεί η ισόρροπη συνύπαρξη ενέργειας και περιβάλλοντος.

Κατά συνέπεια, ασφυκτικές καταστάσεις, όπως τις βιώνουν σήμερα οι κάτοικοι των μεγάλων ενεργειακών κέντρων, π.χ. σε Μεγαλόπολη, Πτολεμαίδα, Λαύριο, είναι βέβαιο ότι θα αποτελούν κα-

θημερινό φαινόμενο στην ευρύτερη περιοχή του Αστακού, εξαιτίας του Ενεργειακού Κέντρου.

8. Χρήσιμο είναι επίσης να επισημανθεί ότι το συνολικό οικονομικό αντικείμενο του έργου αναμένεται να υπερβεί τα τριάντισι δισεκατομμύρια ευρώ (3,5 δισ.). Έτσι, ευρίσκεται σε απογοητευτική αναντιστοιχία ο προβλεπόμενος, εξαιρετικά χαμηλός, αριθμός των 140 (εκατόν σαράντα) απασχολούμενων κατά την πλήρη λειτουργία του. Αυτό είναι το πενιχρό όφελος για τους κατοίκους της περιοχής. Μα και το όφελος της εθνικής οικονομίας είναι δυσδιάκριτο, αφού μέρος της πρώτης ύλης, αμέσως μετά την εισαγωγή, θα εξάγεται προς Ευρώπη με μικρή προστιθέμενη αξία. Διότι δηλώνεται ότι μεγάλο μέρος του εισαγόμενου ΥΦΑ, μετά την αε-

Νιοχώρι, γειτονικά του Αστακού, το 1978-80 από τους κατοίκους της περιοχής με την υποστήριξη του ΤΕΕ (υπό την προεδρία τότε του υπογράφοντος στο Τμήμα Δυτικής Ελλάδας): Δημιούργησε επιτυχώς τη ΝΑΒΙΠΕ Αστακού και με τη νέα διακυβέρνηση επανακάμπτει με το Ενεργειακό Κέντρο με τρεις ιδιωτικές τράπεζες (της μιας ο πρόεδρος ήταν διοικητής της επενδυτικής δημόσιας ΕΤΒΑ που χρηματοδότησε το έργο στη δεκαετία '80), με τα ΕΛΠΕ υπό νέο πρόεδρο πρώην υπουργό, με το σύμβουλο «πράσινης» ενέργειας του υπουργείου Ανάπτυξης ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου και με πολυφερνο εταίρο την «Qatar Petroleum International», «επενδυτικό βραχίονα» της κρατικής εταιρείας πετρελαίου και φυσικού αερίου του Κατάρ.

Εν κατακλείδι, το Ενεργειακό Κέντρο Αστακού με τον Θερμοηλεκτρικό Σταθμό Υγραερίου ισχύος 1,1 GW και την εισαγωγή και διαμετακόμιση Υδροποιημένου ΦΑ 6,5 δισ. κυβ. μέτρων ετησίως είναι σχέδιο μεγάλης κλίμακας, με σοβαρές οικονομοτεχνικές ασάφειες και ανεπάρκειες, ώστε να μπορεί να αποβεί μονοσήμαντα επωφελές για το κοινωνικό σύνολο και την εθνική οικονομία. Πριν από οποιαδήποτε έγκριση υλοποίησής του και παρά την πίεση των κυβερνητικών δεσμεύσεων με το Κατάρ πρέπει να τύχει αντικειμενικής αξιολόγησης και διαφανούς θεώρησης για να διαπιστωθεί η βέβαιη σκοπιμότητα και χρησιμότητά του.

Θα είναι ευχής έργον η σχετική πρωτοβουλία να αναληφθεί από το ΤΕΕ, σύμφωνα με τον κοινωνικοπολιτικό του ρόλο και σκοπό ως τεχνικού συμβούλου της πολιτείας. Έτσι δίνεται, επίσης, η ευκαιρία να αντικρουστεί στην πράξη η «απροκάλυπτη απαξίωση των επιστημόνων από την κυβέρνηση», όπως εύστοχα και δικαίως επισημαίνει το Ενημερωτικό Δελτίο της 12.4.10.

ρα διατυμπανίζουμε ότι μας ενοχλεί που οι μαθητές στη Μεγαλόπολη και την Πτολεμαίδα πάσχουν σε μεγάλα ποσοστά από βλάβες στο αναπνευστικό.

Σήμερα, που τα μέταλλα μπορούν να ανακυκλώνονται επ' άπειρον, χωρίς να χάνουν τις βασικές ιδιότητές τους, που οι σκουριές τής μεταλλουργίας αντί να αποβάλλονται ως απόβλητα, πλαισιώνουν πλέον τα καλύτερα σύγχρονα δομικά υλικά, που όλοι μιλούν για βιομηχανική οικολογία και οικοσποδοτικότητα, εμείς τι κάνουμε αλήθεια; Σήμερα που όλες οι χώρες που διαθέτουν φυσικούς και ορυκτούς πόρους προσπαθούν να εφαρμόσουν γεωπολιτική φυσικών πόρων και η ΕΕ (η οποία επισημαίνεται ότι κάποτε σχηματίστηκε ως Ένωση Ανθρακός και Χάλυβος) έχει

Μας ταιριάζει το «παπιγιόν» του σερβιτόρου;

Περίπου 30 χρόνια πριν, όταν ξεκινούσα τις σπουδές μου, το ερώτημα που κυριαρχούσε για τον ελληνικό ορυκτό πλούτο ήταν: «Πώς είναι δυνατόν η Ελλάδα να μην έχει ανεπτυγμένη βαριά βιομηχανία, τη στιγμή που διαθέτει όχι μόνον όλα τα απαραίτητα προς τούτο στρατηγικά ορυκτά –και μάλιστα σε αφθονία–, αλλά για ορισμένα από αυτά, είναι η μοναδική παραγωγός χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Πέρασαν 30 χρόνια, και εμείς γυρίσαμε μάλλον προς τα πίσω, διερωτώμενοι όχι γιατί δεν γίναμε βιομηχανική χώρα, αλλά «αν αξίζει τον κόπο» να γίνουμε. Άλλοι πάνε στη Σελήνη και τον Άρη ή σαρώνουν τους πυθμέ-

νες των ωκεανών, ψάχνοντας εναγωνίως για χρήσιμα ορυκτά και μέταλλα, κι εμείς εδώ ψάχνουμε ακόμη να αποδείξουμε ότι η εξόρυξή τους δεν αποτελεί την καταστροφή του κόσμου, ότι δεν είναι μια «ατομική βόμβα», που πρέπει πάση θυσία να παροπλιστεί και να απομακρυνθεί από τον τόπο μας! Φθάσαμε στο σημείο να ανατίθενται σήμερα πτυχιακές εργασίες στα ελληνικά πανεπιστήμια, που έχουν θέμα την «τεκμηρίωση» του γιατί δεν πρέπει να υπάρχει μεταλλευτική δραστηριότητα στην Ελλάδα, με αιχμή έναν συγκεκριμένο τομέα αυτής. Την ίδια στιγμή, η οικονομική ύφεση μας υποχρεώνει να ψάχνουμε με το τουφέκι την όποια επενδυτική χαραμάδα μάς απέμεινε, χωρίς, όμως, να αναλογιζόμαστε ότι μια από αυτές, ενδεχομένως την πιο απτή και σίγουρη, την έχουμε (πάντα την είχαμε)

του ΠΕΤΡΟΥ ΤΖΕΦΕΡΗ *

δίπλα μας, στο υπέδαφος του τόπου μας.

Τα τελευταία χρόνια, που η πρόσβαση σε ενεργειακές και μη ενεργειακές πρώτες ύλες αποτελεί καίριο ζήτημα, που οι τιμές των μετάλλων επί μια δεκαετία έκαναν ανοδικό «ράλι» διαρκείας, που ο κλάδος μετάλλων της ΕΕ εγκαταλείπει σταδιακά την παραδοσιακή θέση του ως βιομηχανία με χαμηλή προστιθέμενη αξία και προωθεί την «καινοτομία» και τη «γνώση» ως κινητήρια δύναμη της ανταγωνιστικότητας, εμείς ακόμα προσπαθούμε να διαπιστώσουμε αν το ρεύμα που κινεί τα... κλιματιστικά μας παράγεται από παρθενογένεση in the socket, δηλ. από την πρίζα. Είμαστε, δε, τόσο υποκριτές, που την ίδια ώ-

αρχίσει να αντιλαμβάνεται τις πολιτικές αυτές και να προβληματίζεται για τη δική της πολιτική, προτείνοντας για πρώτη φορά «γεωοικονομία» και «διπλωματία για τις πρώτες ύλες», εμείς τυρβάζουμε περί άλλα. Αγνοώντας ή υποτιμώντας τους φυσικούς πόρους, προσδοκούμε την οικονομική σωτηρία του τόπου μας στο αντίθετο άκρο: στον υπερδιογκωμένο και οικονομικά παθητικό, όπως ήταν επόμενο, τριτογενή τομέα.

Σήμερα, που η εξάρτηση της ΕΕ από εισαγόμενες πρώτες ύλες διαρκώς μεγαλώνει και μαζί της μεγαλώνουν και οι στρεβλώσεις και τα εμπόδια που τίθενται (κυρίως από τις μεγάλες χώρες του τρίτου κόσμου) και περιορίζουν την ελεύθερη πρόσβαση στις ορυκτές πρώτες ύλες και τα προϊόντα τους (φορολογικά, δασμολογικά κλπ.), ενώ η ΕΕ ψάχνει εναγωνίως για κοινώς α-

* Δρ. μηχανικός ΕΜΠ,
<http://elladitsamas.blogspot.com/>

ποδεκτούς κανόνες διεθνούς ανταγωνισμού, η Ελλάδα θα μπορούσε.

Η Ελλάδα είναι, εις πείσμα των ως άνω διαπιστώσεων, μια παραγωγός χώρα εντός της ΕΕ. Η χώρα μας έχει πολλά αποθέματα πρώτων υλών, αποκεντρωμένα σε όλη την επικράτεια, που μπορούν να δώσουν σημαντική προστιθέμενη αξία στον τόπο μας. Μπορεί να μη διαθέτει μέταλλα υψηλής τεχνολογίας όπως το τιτάνιο, ο λευκόχρυσος, το λίθιο, το ρήνιο, το ταντάλιο, οι σπάνιες γαίες. Διαθέτει, όμως, επάρκεια σε αδρανή δομικά υλικά και παράλληλα είναι σημαντική παραγωγός βασικών μετάλλων, αλλά και βιομηχανικών ορυκτών, ορισμένων με κατεξοχήν περιβαλλοντικές χρήσεις και περγαμινές σε παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα, υπάρχει απεριόριστη δυνατότητα εφοδιασμού με δευτερογενείς πρώτες ύλες εάν βελτιωθεί η αποδοτική χρήση των πόρων και η ανακύκλωση. Κι ακόμα διαθέτει ένα αξιοζήλευτο, αλλά εξίσου αναξιοποίητο γεωθερμικό δυναμικό.

Μήπως αυτή είναι σήμερα η στρατηγική διαφορά της χώρας μας, την οποία έπρεπε με κάθε τρόπο να εκμεταλλευτούμε; Μήπως ο ορυκτός πλούτος μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία και αντίβαρο στην αναπτυξιακή ύφεση; Μήπως η πολιτική μας θα έπρεπε να είναι πιο δυναμική, σε σχέση με εκείνη της ΕΕ, η οποία, με το περιορισμένο ορυκτό δυναμικό που διαθέτει, εστιάζει κυρίως στην εμπορία και διακίνηση ορυκτών από χώρες του Τρίτου Κόσμου και στη δυνατότητα πρόσβασης στις πρώτες ύλες της παγκόσμιας αγοράς, απρόσκοπτα, το δυνατόν φθηνότερα και χωρίς στρεβλώσεις; Εμείς, πάντως, αντ' αυτού, ασχολούμαστε με το αν πρέπει να βάλουμε λουκέτο, σε έναν κλάδο που έχει αποδείξει ότι έ-

Ένα μικρό σπουδαστικό όνειρο...

Ένα μικρό σπουδαστικό όνειρο της δεκαετίας του '80
κουβαλάω ακόμη μαζί στο γραφείο μου.

Μια σταχτοθήκη από σκουριά της Λάρκο, που κλείνει μέσα της το σιδηρονικέλιο και το σιδηροχρώμιο, τον ανοξειδωτο χάλυβα... (οποίος απαιτεί και τα δύο για να παραχθεί).

Μια επένδυση, που αν ξεπερνούσε την εικονολογία και γινόταν πραγματικότητα, θα συνδύαζε τη δυνατότητα ταυτόχρονης παραγωγής σιδηρονικελίου και σιδηροχρωμίου (από την «Λάρκο» και την τέως ΕΛΣΙ αντίστοιχα) και μάλιστα από εγχώριες πρώτες ύλες, μια δυνατότητα μοναδική σε όλη την Ευρώπη!

Παράλληλα, θα αποτελούσε μια ιδιότυπη μορφή «βιομηχανικής συμβίωσης» που θα ωφελούσε την οικονομία και το περιβάλλον, περιορίζοντας τις απώλειες σε πρώτες ύλες, αλλά κι εκείνες από τη συνολική διαχείριση του κάθε προϊόντος ξεχωριστά. Η επένδυση αυτή

σχεδιάστηκε, ευκολογήθηκε, αλλά ουδέποτε πραγματοποιήθηκε! Και βεβαίως, μετά το οριστικό κλείσιμο της ΕΛΣΙ*, εξανεμίστηκαν και οι τελευταίες ελπίδες για τη δημιουργία μιας ανάλογης μονάδας στον ελλαδικό χώρο.

Σήμερα οι μεγάλοι παραγωγοί χάλυβα έχουν καταφέρει να παράγουν ανοξειδωτο χάλυβα με τις ιδιότητες του AISI 304, χωρίς νικέλιο.

Όμως το σπουδαστικό μας όνειρο παραμένει... ανεκπλήρωτο.

* Η Ελλάδα παρήγαγε στο παρελθόν σιδηροχρώμιο στο εργοστάσιο της εταιρείας «Ελληνικά Σιδηροκράματα» (ΕΛΣΙ) στο Τσιγκέλι Αλμυρού. Το εργοστάσιο αυτό, που ήταν δυναμικότητας, περίπου, 50.000 τόνων ανά έτος, λειτούργησε για δέκα χρόνια και έκλεισε οριστικά το 1991.

χει συμβάλει διαχρονικά στην εθνική οικονομία και υπό προϋποθέσεις μπορεί να συνεχίσει να το κάνει. Ειδικά σήμερα, που η κρίση ήρθε να επαναφέρει δριμύτερη την απαραίτητη στροφή από την εικονική οικονομία της χρηματοπιστωτικής κερδοσκοπίας και του λογιστικού πλούτου στην πραγματική οικονομία της εργασίας, της παραγωγής και του δημιουργικού μόχθου.

Ειλικρινά, δεν είμαι σε θέση να εικάσω αν η Ελλάδα μπορεί να παίξει με επιτυχία το ρόλο της ηλιόλουστης Φλόριντας της Ευρώπης, παρέχοντας ήλιο, θάλασσα και ξιπασιά στους υπό-

λοιπους Ευρωπαίους. Πάντως, ένα είναι σίγουρο, ότι το ζητούμενο για μια χώρα με τέτοια ιστορική παρακαταθήκη δεν είναι ο μαζικός και κακής ποιότητας τουρισμός της άναρχης δόμησης, της χλωριωμένης πισίνας και του all inclusive. Είναι αλήθεια, ότι το μέλλον μας γράφεται με ήλιο και με θάλασσα, με βιοποικιλότητα και με εναλλακτικό, στοχευμένο τουρισμό, που προβάλλει τις ομορφιές του τόπου μας και τον πολιτισμό μας. Εκείνο, όμως, που πρέπει να καταλάβουμε, επιτέλους, είναι ότι απαιτούνται κι άλλα αναπτυξιακά, συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως, για πα-

ράδειγμα, αυτό του ορυκτού πλούτου, ώστε να εξασφαλιστεί ασφαλέστερο και διαχρονικά πιο ευσταθές αναπτυξιακό μοντέλο, εγγύηση για το παρόν και το μέλλον των παιδιών μας! Διαφορετικά, ας περιοριστούμε στη μονοκαλλιέργεια του τουρισμού, τη βιτρίνα για τη μικρομέγαλη elladitsamas. Και ας ψάξουμε να γκρινιάζουμε... Ας μάθουμε καλά το «ποιοημάτι», ώστε να εξιστορούμε τα μεγαλεία των προγόνων μας και μόνον αυτά! Ας φορέσουμε τη στολή του εξυπηρετητή, του δισκεδαστή και το «παπιγιόν» του σερβιτόρου. Και ας μην το βγάλουμε ποτέ... ■